

Toen ik in 1977 in de Tweede Kamer kwam, had de PvdA zojuist met tien zetels winst de grootste electorale zege in haar geschiedenis geboekt. Maar in plaats van het kabinet Den Uyl II kregen we het kabinet Van Agt I. Toen ik in 1994 de Kamer verliet, had de PvdA een ongekende nederlaag geleden met twaalf zetels verlies. Maar de PvdA leverde wel de premier voor het kabinet Kok I. In ons kiesstelsel is het winnen van de formatie belangrijker dan het winnen van kiezers.

Zoals het er nu uit ziet, zal de geschiedenis zich niet herhalen. Het kabinet Kok II komt er. De PvdA heeft haar les geleerd en – wat nog belangrijker is – de VVD heeft geen alternatief. Wel zal de VVD het dualisme afzweren. Er is immers een linkse meerderheid. Een gedetailleerd regeerakkoord zal de eerste eis van de liberalen zijn. De rol van fractievoorzitter Bolkestein is bij dit nieuwe monisme snel uitgespeeld. Rechtgeaarde PvdA-ers hebben daarvoor begrip. Die andere liberalen zullen even moeten slikken bij deze inperking van de rol van de Kamer.

Het meest uitgewerkte regeerakkoord is echter geen garantie tegen de weerbarstige werkelijkheid. In die werkelijkheid vertonen zich de mazen, waardoor die linkse meerderheid zich zal laten gelden. Na deze verkiezingsuitslag heeft de PvdA links meer te winnen dan in het midden. En daarom kan de PvdA-fractie zich niet onttrekken aan het spel op de linkervleugel.

Zou zij zich daaraan wel onttrekken, dan wordt de PvdA een echte middenpartij. Vreemd genoeg heeft juist de Paarse coalitie het lot van typische middenpartijen bezegeld. CDA en D66 zijn slachtoffer van hun middenpositie gebleken in het duel Kok-Bolkestein. De verkiezingsuitslag legt de basis voor een nieuwe polarisering.

Als de PvdA wint heeft zij meestal weinig behoefte aan het investeren in een progressieve volkspartij. Dat maakt haar des te ongeloofwaardiger, wanneer zij smeekt om samenwerking als zij zich op een dieptepunt bevindt. Nu ligt er een kans voor het PvdA-bestuur. Je kunt nu al voorspellen dat de volgende verkiezingen niet over Paars III zullen gaan. De voorraad aan haalbare gemeenschappelijke projecten tussen VVD en PvdA raakt op.

De Hoop Scheffer sprak over nieuwe partijpolitieke formaties tijdens de campagne, zoals Kok de onvermijdelijke confrontatie van sociaal-democraten en liberalen in zijn Den Uyl-lezing aankondigde. Kok krijgt meer gelijk dan De Hoop Scheffer, die de christen-democratie als een van de twee polen beschouwde. Beiden zien evenwel partijpolitieke hergroeperingen. Die moet het partijbestuur niet afwachten. De opdracht sinds de oprichting van de PvdA luidt immers: *Doorbraak!* Gun de Nederlandse kiezer eindelijk eens de eenvoudige keuze tussen Links en Rechts.

Gedachten in de nacht van 6 op 7 mei

THIJS WÖLTGENS

Voorzitter redactieraad S&D